

Ця книга про Підковника, який вміє мандрувати світами снів, і Андрея, що ніяк не може звільнитись від тіні коханої, про Естер з родимкою у формі зернятка граната і Тетяну, яка співає пісні невідомою мовою, про Богомила, здатного змайструвати шпильку для волосся із місяцевого променя, і Сашу, з її таємними ранковими прогулянками, а ще про Драґора, який одного дня разом із трьома корабельними скринями з'явився на порозі незвичайного будинку із дахом кольору неба.

А ще, як і будь-який атлас, ця книга містить карти, які, щоправда, цілковито відрізняються від усіх інших карт, що траплялись вам раніше. І якщо мати достатньо фантазії та хоробрості, то описаними тут шляхами можна вийти далеко за межі акуратно зачесаної дійсності.

*Atlas speculi sive  
tabulae orbis  
neque caeli neque terrae*



Република Србија  
Министарство културе и информисања

Видання книги здійснено  
за підтримки  
Міністерства культури  
та інформації Республіки Сербія

Перекладено за виданням:

Петровић, Горан

Атлас описан небом / Горан Петровић. — Београд: Народна књи-  
га-Алфа, 1998. — 224 с.

© Goran Petrović, 1993  
© Алла Татаренко, переклад із сербської, 2019  
© Марія Кінович, обкладинка, 2019  
© ТОВ «Видавничий дім "КОМОРА"», 2019

ISBN 978-617-7286-54-6

## Блакить як наслідок однієї успішної справи

Усупереч серйозному попередженню Саші, що було би розважливіше почекати й вислухати думку відсутніх, ми ще того самого ранку закинули якір шкали радіоприймача в дзюркотливу музику, випили по чарочці абрикосівки за вдалий початок і взялися реалізовувати свій план. Не встигли в чоловіків сповзти заковчені рукави, як усі меблі з приміщень на другому поверсі вже були на першому. Жінки снували довкола, дбайливо ховаючи крихкі предмети: посуд, вази, декоративні тарілки, пляшки, картини, глеки, настільні лампи, дзеркала, медальйони, горщики, карафки, порцелянові фігурки — взагалі все, що не призначене для переселення й навіть за найменшого пересування навмисне надщерблюється або — ще капосніше — тріскає.

Переконані в тому, що взялися за дуже важливу справу, ми були не в змозі все пам'ятати, тож про втому абсолютно забули. Можливо, тому горище було зруйноване раніше, ніж полудень розцвів у пополудень. Словом, крапельки поту ще котилися з нашого чола, дрібні порошокинки штукатурки ще прилипали до вій, тріск дощок даху не встиг влягтися у вухах, а біля підніжжя будинку вже червоніли височенькі стовпці знятої черепиці.

Знизу з вулиці долинав шум занепокоених співгромадян. Люди стояли, перешіптуючись і показуючи руками то на нас, то на величенький шмат горищної пітьми<sup>1</sup>, який ліниво прощався з кроквами й балками під акомпанемент

їхнього рипіння, а потім, підхоплений сильною течією вітру, зник без сліду в далечині. Люди, що зібралися, хоча й були охоплені здивуванням товщиною з аршин (навіть найсильніший вітер безпорадний перед важкістю нерозуміння), нічого не тямали й не питали (ніби ми нічого їм не відповіли б), аж поки серед штивних і занепокоєних облич не виділилося те, яке було на одну усмішку помітнішим, — те, що належало поштарю Спиридону.

— Гей там, нагорі, — гукнув він до нас, стаючи навшпиньки. — Сусіди, помагай Боже! А що це ви робите з дахом?

— І вам того ж! Міняємо йому колір, — Богомил показав якраз на краї небосхилу. — Цього року наш дах буде, так би мовити, блакитним!

Поштар Спиридон щосили вдарив себе по чолу, напевно, картаючи: як це так він сам не зрозумів мету таких очевидних дій! І після недовгого розглядання опустився до рівня ошелешених спостерігачів.

— Люди, все зрозуміло, вони міняють дах! — гордо передав він невтаємниченим те, про що довідався, ставши навшпиньки. — Був червоний, тепер блакитний. Замість черепиці поклали небо. Більше немає на що дивитися, можете спокійно йти додому.

І так під вечір, коли пелюстки дня почали згортатися, а ми виносили будівельне сміття, уламки, усували залишки шматків горищної темряви, чистили паркет і поступово повертали на місце меблі, люди почали розходитися, склавши пальці навхрест від вроків, стинаючи плечима, розлючено коментуючи побачену дурість або з презирством відвертаючи голови від нашого будинку<sup>2</sup>.

А там, на другому поверсі, лише за кілька метрів над рівнем сумного нерозуміння, ми завершували свою роботу. Все

набуло того ж вигляду, як і сьогодні вранці, коли старовинний креденс, на який ми поставили звичайний сонячний годинник, зайняв своє колишнє місце. (Все було абсолютно так само, як і сьогодні вранці, тільки наш дім уже не мав даху.)

Поки наші очі наповнювалися новим виглядом нашого житла, нашими тілами розливалася хвиля приемних мурашок. Успіх усього цього заходу визнала навіть Саша, хоча вона й досі вважала, що варто було зачекати відсутніх. Святкування кінця робіт, організоване в найбільшій кімнаті на другому поверсі, вона особисто прикрасила, розпустивши волосся.

Трохи згодом у синій квадрат нової стелі вплив повний місяць, схожий на колесо пароплава з розкішними спицями. Ми розійшлися на заслужений відпочинок тільки тоді, коли його срібні лопаті зачерпнули більшу частину ночі. Дослухаючись до плюскоту неба, вирішивши не спати, у кімнаті з відкритою стелею залишився тільки Підковник.

## 1 Про пільму підвальну і горищну

Просто неймовірно, як людина добровільно погоджується найдовшу частину свого короткого віку провести поміж двох мороків. Наївно вірячи, що її охороняють добротні зроблені підлога й балки стелі, вона навіть не замислюється про згубність такого способу життя. Щоправда, нечасто трапляється, щоб хтось упав у підвальну пільму або щоб йому на голову звалилася пільма горищна. Смерть, звана Гризодушицею, має повільні черевики, пелерину з тиші й лицемірну маску. Річ у тім, що підступні магнітні сили, які панують між двома згаданими мороками, зумовлюють їхнє повільне, але невблаганне взаємне наближення. З часом зручне для людини

житло перетворюється на довічну пастку. Тоді, пришпилена до власної коробочки, людина бачить фатальність омани, але зазвичай не має достатньо сили, щоб вибратися з неї. І поки її душа відчайдушно виривається, потрапивши до страшної пастки, її тілесне життя закінчується (див.: енциклопедія *Serpentiana*, стаття «Узвичаєний спосіб життя і смерті»).

## 2 Викриття певних негативних явищ у суспільстві

Через три дні після зняття даху один із тих, хто за цим спостерігав, звернувся до будівельної інспекції через «Міську газету» (№ 1748) на сторінці для листів читачів. Свідок події, який конспіративно підписався як «Доброзичливий громадянин», висловив глибоке обурення стосовно такого:

«...Хочу запитати товаришів, які за це відповідають: як довго вони дивитимуться крізь пальці на таку й подібну до такої поведінку безвідповідальних індивідуумів? У нашому мікрорайоні, звичайно, всі мають дахи, і тепер цей будинок псує вигляд усього Передмістя. Найгірше ж те, що ці високоповажні громадяни стверджують, ніби вони лише поміняли колір даху. Тепер він буцімто блакитний, хоча даху взагалі не видно. Але навіть якщо це так, то оскільки в нас усіх дахи нормально червоні, ви мусите зрозуміти, що цей блакитний ріже очі не лише своїм кольором, а й своєрідним нахабством неповаги до усталених принципів...».

Під листом «Доброзичливого громадянина» редакція опублікувала коротку відповідь будівельної інспекції, у якій та твердо обіцяла, що неприємний інцидент детально вивчать, а громадськості, зрозуміло, нададуть вичерпну інформацію стосовно всіх ужитих щодо порушників заходів.

Сумні-пресумні ряди будинків, шеренги стін, рідка зелень, пересохла вулиця, немає людей, довгі ниті павутиння, розплетеного покрівлями, вітер, що дме низько над самою землею, замкнуте коло води, викинуті папери, ані справжній ранок, ані справжній вечір сюди не забрідають, серед нечисленних кольорів переважають сутінкові кволи снопи вічно паралельних ліній, навіть у безконечності позбавлених життєдайної надії на зустріч.

**Картина 2.** Від Владисавлевич, Від Передмістя до знесення даху, сериграфія, 84×80 см, 1989 рік, приватна власність Єленки Утешинович.

## Язикани підковники

Люди цього чудернацького різновиду живуть по всій Європі, найохочіше на рівнинних територіях. Їхній зріст ледь дотягує до кількості сантиметрів, яку вони мають, а шкіра в них червоново-коричнева. Їх цікавлять усі види мистецтва, цікавить ставити запитання (та інші форми дослідницької діяльності), колекціонувати метеликів, старовинні рукописи, майбутні успіхи й погляди коханих жінок. Вони нервові й легко впадають у крайнощі. Найчастіше ми можемо на них натрапити на березі річки в пообідні години, коли інші люди нидіють у своїх коробочках-пастках. Там, просто на місці події, під вербою або тополею, серед мушель, равликів, хвиль і гальки, вони пильно спостерігають за природою, намагаючись визначити свою роль і міру участі в реалізації її закономірностей. Такому спостереженню вони віддаються безумовно, настільки безумовно, що можуть провести навіть кілька днів без води та їжі. Їх мало хто помічає, бо в цьому особливому настрої вони малопомітні й ще менш зрозумілі для і без того неуважного середовища.

Крім характерних вуст, що мають форму підкови, язиканів можна впізнати за їхньою постійною, іноді абсолютною зануреністю у власні, надзвичайно безладні, розгалужені, як крони лугових дубів, сні<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> **Напів.людина—напівсон**

За однією давньою легендою, сам Бог вклав у людські сні якийсь Завіт, таємну формулу, надзвичайно важливу

для людства, що її люди мають передавати від покоління до покоління. (Більше про феномен передачі снів між генераціями — у дослідженні «Вивернута рукавиця» історика езотерики М. Павича.) Вважається, що Завіт невеличкий і добре захований у снах, — ніхто не знає, у якому саме. Його вигляд — предмет багатоговікових домислів. Одні твердять, що він занотований на клаптику папери; інші — що вигравіюваний на мідній пластині; якщо вірити третім, Завіт має усну форму: його промовляє Старець, який з'являється уві сні. Одначе всі ці та численні інші теорії щодо вигляду Завіту менші за соснову голочку найгустішого бору здогадок про його зміст. Чи отримає той, хто знайде Завіт, вічне життя, необмежену статеву міць, абсолютне знання чи якусь четверту, особливу силу, досі не з'ясовано. (Тому таким сумно довгим є список хоробрих, які розлучилися з життям у своїх, а частіше в чужих снах.) Так само як квітка пахне в сні, так і побачений у сні камінь може відколотися від скелі, укус змії зі сну такий самий смертоносний, як і укус справжньої; з деяких снів важко знайти вихід, а крім усього цього, у снах живе особливо жахлива істота, яку називають Марою.

Часами забута, роками прихована, знову знайдена, а потім знову забута, легенда про Завіт постійно жила лише серед представників роду язиканів підковників. Непоступливі в усьому, люди цього типу вперто трималися власних уявлень про цю справу: тим, хто його побачить, Завіт дарує змогу змінити зріст, здатність необмежено рости. Тому, прагнучи доторкнутися до зірок і звідти побачити Смысл, язикани підковники завжди багато снили й, попри небезпеки, завжди дуже уважно вивчали свої сні. Захоплені пошуком Завіту, вони й прокидалися, оплетені тими самими сітями снів.

Звісно, надія, пов'язана з відкриттям магічної формули, не оминула й нашого Підковника. Рух води, навіть коли вона